

حرکت و علم در انسان

رضا دارابی

سرشناسه	:	دارابی، رضا، ۱۳۵۵-
عنوان و نام پدیدآور	:	حرکت و علم در انسان / رضا دارابی.
مشخصات نشر	:	تهران: سازمان دارالقرآن الکریم، نشر تلاوت، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۳۳۳ ص.
شابک	:	978-600-817235-2
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه: ص ۴۱۸ - ۴۲۳.
موضوع	:	حرکت (فلسفه)
موضوع	:	• (Motion Philosophy)
موضوع	:	انسان‌شناسی — فلسفه
موضوع	:	Anthropology -- Philosophy
موضوع	:	کل و جزء (فلسفه)
موضوع	:	(Whole and parts) (Philosophy)
موضوع	:	شناخت (فلسفه اسلامی)
موضوع	:	(Knowledge, Theory of) (Islam)
شناسه افزوده	:	سازمان دارالقرآن الکریم، نشر تلاوت
رده بندی کنگره	:	۵۵BBR
رده بندی دیویی	:	۱/۱۸۹
شماره کتابشناسی ملی	:	۶۰۲۰۳۳

سازمان ایتام آستان الکریم

نام کتاب : حرکت و علم در انسان

نویسنده : رضا دارابی

چاپ و صحافی : دُرّسین

شمارگان : ۵۰ نسخه

چاپ اول : ۱۳۹۸

قیمت : ۴۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۷۲۳۵-۲

ناشر: تلاوت

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، جنب کوچه ستوده، شماره ۳۹

نشانی: منطقه ۲۲، اتوبان شهید خرازی، شهرک شهید باقری،

روبروی دانشگاه پیام نور غرب، مدرسه علمیه بقیه الله (عج)

تلفن: ۷۷۶۳۵۵۰۰

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۱
فصل اول: وحدت در حکمت اسلامی	۱۷
وحدت در حکمت اسلامی	۱۹
الگوهای تصویری هستی‌شناسی	۱۹
جهان‌بینی و نظام توجیه هستی	۲۶
منظومه معرفتی ملاصدرا	۲۹
اصالت وجود	۳۲
واسطه در حمل	۳۵
معنای حیثیت	۳۷

۳۷.....	حیثیت تعلیلی
۳۸.....	حیثیت تقییدی
۴۴.....	تحقق معقول ثانی فلسفی در خارج
۴۷.....	تشکیک
۴۸.....	تواطی و مشکک
۵۰.....	معانی تشکیک
۵۳.....	تشکیک اتمی، تشکیک خاصی
۵۸.....	برهان بر مشکک
۶۱.....	نقلتشکیک
۶۸.....	وحدت وجود
۷۴.....	ادله وحدت وجود
۷۶.....	حمل حقیقت و رقیقت
۸۲.....	وحدت وجود و وجود سعی

۸۹... فصل دوم: حرکت در حکمت اسلامی

۹۱.....	حرکت در حکمت اسلامی
۹۱.....	تعریف حرکت
۹۹.....	نحوه وجود حرکت
۱۱۴.....	امکان استعدادی
۱۲۰.....	حرکت در اعراض

۱۲۷	حرکت در جوهر
۱۲۷	موضوع حرکت
۱۲۹	ادله حرکت جوهری
۱۳۹	ربط متغیر به حادث

فصل سوم: علم در حکمت اسلامی ۱۵۹..

۱۶۱	علم در حکمت اسلامی
۱۶۱	تعریف علم
۱۶۶	علم حضوری و علم حصولی
۱۷۵	وجود ذهنی
۱۹۰	ادله وجود ذهنی
۱۹۵	تصور و تصدیق
۲۰۶	علم در فلسفه و منطق و معرفت شناسی
۲۰۸	بدیهی و نظری
۲۱۰	تصورات بدیهی
۲۱۸	تصدیقات بدیهی
۲۳۴	نفس الامر
۲۵۹	حقیقی و اعتباری
۲۶۴	قضایای ارزشی در اسلام
۲۶۵	اتحاد علم و عالم و معلوم
۲۷۰	مراتب ادراک

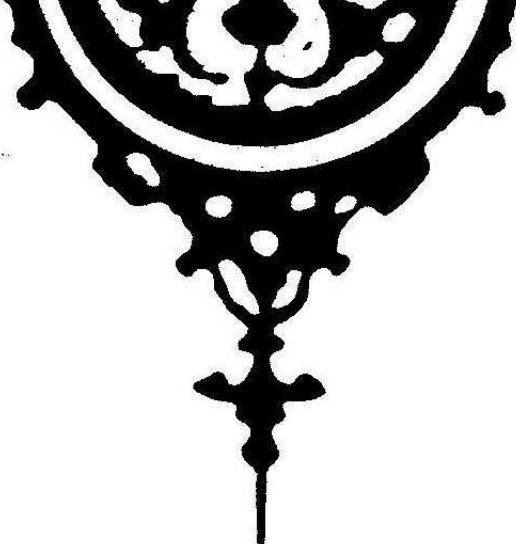
۲۷۸.....	برهان تضایف
۲۸۳.....	نقد برهان تضایف
۲۸۷.....	مدرکات انسان از نظر ملاصدرا
۲۹۴.....	مراتب مدرکات از نظر علامه طباطبائی
۳۰۳.....	برهان علامه طباطبائی
۳۰۵.....	تعلیل و نقد استدلال علامه

فصل چهارم: انسان در حکمت اسلامی .. ۳۰۹

۳۱۱.....	انسان در حکمت اسلامی
۳۱۱.....	انسان
۳۱۹.....	تعریف نفس
۳۲۳.....	رابطه نفس با بدن
۳۲۹.....	تجرد نفس
۳۴۴.....	نفس و قوا
۳۵۱.....	حرکت در نفس
۳۵۳.....	جسمانیة الحدوث و روحانیة البقاء
۳۵۶.....	حدوث جسمانی و عالم ذر
۳۶۵.....	بدن برزخی و اخروی
۳۸۲.....	حرکت به معنای توسعه علم
۳۹۳.....	فیض صور و اشراق علم به انسان

ایمان و ولایت	 ۴۰۶
منابع	 ۴۱۷
منابع و مأخذ	 ۴۱۸

www.ketab.ir

پیشگفتار

انسان مهمترین محور اندیشه‌ها و فلسفی در نظام فکری حکمت اسلامی است. هستی‌شناسی در مکاتب فلسفی و فکری اسلامی در نهایت به تبیین و توجیه انسان در هستی می‌پردازد و جایگاه او را در هستی معلوم می‌کند. اگر بخواهیم غایت در فلسفه را معلوم نماییم انسان در این طراحی برجسته بوده و در محور او مطالب طرح می‌شود. اندیشه‌های فلسفی در مورد انسان دارای انسجام و نظام فکری است که به صورت یک مجموعه واحد مرتبط، حقیقت انسان را توضیح می‌دهد. این نظام فکری دارای دال مرکزی است که این محور و قضیه‌مبنایی، در هستی برقرار بوده و انسان هم مثال کامل آن است. در حکمت متعالیه، اصالت وجود در مرحله اول خود را به عنوان قضیه محوری در اندیشه‌های ملاصدرا نشان می‌دهد. تمامی فصل‌ها با این دال مرکزی که مبین ابهامات بوده معنا می‌یابد و حضور آن، منجر به نظریه پردازی حکمت متعالیه در آن سرفصل‌ها می‌شود؛ لذا در تشکیک، وحدت

وجود، حرکت و علم با این قضیه محوری می‌توان گره کار را باز نموده و آن را در نظام فکری حکمت متعالیه تبیین نمود؛ ولی در نگاه دقیق‌تر، حکما از آن فراتر رفته و عمیق‌تر به آن فصل‌ها نگاه می‌کنند که امری فراتر از اصالت وجود است. در تشکیک ملاصدرا که برآمده از اصالت وجود است هر چند در مقابل تباین موجودات در اصالت ماهیت امری متعالی است ولی نظر نهایی حکمت متعالیه نیست. در نگاه دقیق‌تری که بر گرفته از آن بوده ولی بر اساس مبانی دقیقی که در وجود ربطی معلول به دست می‌آید؛ ایشان تشکیک به وحدت می‌رسند که در واقع این دو نگاه متباین نبوده ولی یکی دقیق، از دیگری است. یک وحدت تشکیکی بین این نظریه دقیق و ادق وجود دارد که مبنای تحلیل از هستی را در حکمت متعالیه نشان می‌دهد. می‌تواند دال مرکزی که بر اساس آن هستی تبیین شده و جهان بینی حکمت متعالیه بر آن جاری است را وحدت سعی دانست که در عین پذیرفتن نتایج اصالت وجود، در عمق دیگری به تبیین دقیقی از هستی می‌رسد که در نظام واحد فکری ملاصدرا هر دو مراتبی از حقیقت واحد هستند. این دال مرکزی در بیان علامه با اصالت واقعیت رسیده و در هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی بسیار نقش مهمی دارد. تبیین نظام‌مند و یافتن دال مرکزی و قضیه محوری و بیان این در قضایای فلسفی امری بود که نیاز به بررسی دقیق‌تر داشته و تکامل آن در فهم حکمت متعالیه بسیار مهم است. مهم‌ترین اثری که می‌توان از آن گرفت، در شناخت انسان و تبیین وحدت سعی در این حقیقت است؛ لذا در نظر ادق حکمت متعالیه، جهان هستی دارای وحدتی سعی است که انسان، نشان کامل این وحدت در هستی

می‌باشد. می‌توان انسان را عین هستی دانسته که شناخت آن منجر به شناخت هستی می‌شود.

در عالم خلقت حرکت برقرار بوده و همه هستی‌های ممکن در حال تغییر هستند. این حرکت در هستی و جوهر اشیاء برقرار بوده و باعث ارتقاء وجودی آن‌ها می‌شود. بنابراین با حرکتی که در واقعیت خارجی آن‌ها صورت می‌گیرد، اثر حقیقی در هستی آن شکل گرفته و باعث ارتقاء آن‌ها در هستی و رشد حقیقی آن‌ها می‌شود. حرکت جوهری از مباحث مهم حکمت متعالیه است. در مقابل فلسفه مشاء که حرکت در جوهر اشیاء را منکر می‌شد؛ ملائعده تغییر در جوهر اشیاء را اثبات کرد. در اثر اندیشه‌ای او و اثبات حرکت در جوهر اشیاء در مباحث حکمت متعالیه، تاثیرات شگرفی در تبیین مباحث فلسفی صورت گرفت که همگی از برکات نظام فکری و منظومه وجودی حکمت متعالیه است.

حرکت در موجودات مادی، مبتنی بر ماده و استعداد در آن است که باعث تغییر می‌شود؛ ولی در موجودات مجرد که عین بوده و دارای قوه نیستند؛ این حرکت به نحو دیگری وجود دارد. حرکت در مجردات به نحو توسعه علمی و اتحاد علم با حقیقت آن است که باعث توسعه وجودی در حقیقت مجرد و ارتقاء آن می‌شود. در حکمت متعالیه، بحث علم از کیفیت نفس خارج شده و امری حقیقی در انسان می‌شود؛ لذا در هستی‌شناسی علم و معرفت‌شناسی، با حقیقت علم و متناسب با هستی، آن را تحلیل نموده و حقیقت انسان با آن تبیین می‌شود.

ملاصدرا در نظر نهایی خود از حرکت در اشیاء عبور کرده و ثبات را با اصل وجود برابر می‌داند. در مراتب هستی، ثبات نشان از درجه وجودی

داشته و حیات آن را بیان می‌کند. هر چه این حقیقت کمتر شود به معنای اینست که ثبات در وجود کمتر شده و در نتیجه حرکت در آن بیشتر می‌شود و هر چه حرکت بیشتر شده، این حیات کمتر می‌شود. در موجودات مادی به دلیل حرکت جوهری که در متن حقیقت اشیاء وجود دارد؛ حرکت و حیات مادی وجود داشته، ولی حیات به معنای علم حضور ندارد. در هستی مجرد، این حرکت مادی وجود نداشته و عین ثبات است. مجرد در مرتبه بالایی قرار دارد که حیات و شعور در آن برقرار است؛ در نتیجه دارای نفس مجرد مدبک است که می‌تواند عالم شود؛ در این صورت هر چه علم او بیشتر شود به معنای بالاتر بودن هستی آن است و در نتیجه اشراف او بر هستی بیشتر می‌شود. اشراف انسان بر هستی به دلیل حضور کمالات مراتب پایین در نزد او و باعث علم انسان به هستی می‌شود. این علم در مراتب بالای هستی حیات بالاتری را رقم می‌دهد که در بیان دینی به آن ایمان می‌گویند که حیاتی متعالی برای انسان رقم می‌زند. حقیقت هستی، ثابت و واحد سعی ذو مراتبی است که با حرکت و علم آن را می‌توانیم بیان می‌کنیم.

در این پژوهش حرکت و علم در انسان بررسی می‌شود و اثر آن در تبیین هستی واحد ذو مراتب مورد کنکاش قرار می‌گیرد. رابطه بین ثبات و حرکت، وحدتی سعی درست می‌کند که در اثر حرکت کلی در هستی، شئونی دارای مراتب، در هستی شکل می‌گیرد که مظاهر لرزان هستی هستند. این حقیقت حرکت و علم، نیاز بررسی با مبنای دقیق حکمت متعالیه داشت که در سایر مباحث هستی‌شناسی و نفس بسیار موثر است. لذا در این کتاب سعی شده حرکت و علم را بر اساس وحدت حقیقی عالم تبیین نموده و یک حقیقت سعی در آن نشان دهد. در ادامه آن تلاش شده نظام‌مند بودن

حکمت اسلامی و وجود قضیه محوری در آن به عنوان جهان بینی حکمت تحقیق شده و وحدت سعی به عنوان رکن مهم تبیین هستی و دال مرکزی در شناخت هستی و ابتناء مباحث مهم هستی شناسی بر آن بررسی شود. در نهایت تجلی آن در انسان و در خلقت و تبیین تجرد و حیات علمی آن بیان شده است. اگر چه این بحث جای کار فراوانی داشته و فهم دقیق آن بررسی بیشتری می طلبد که انشاء الله در آینده با لحاظ سایر ابعاد و فصل های دیگر حکمت این کار کاملتر شود. و اثر آن را در مباحث مختلف مورد بحث قرار داده و حقیقت آن را با وسعت بیشتری مورد بررسی قرار دهیم.

www.ketab.ir